

550.6
3349

Stanford L.
APR 9

Nº 88

1884

April

GEOLOGISKA FÖRENINGENS

I

STOCKHOLM

FÖRHANDLINGAR

BAND VII

HÄFTE 4.

Innehåll:

	Sid.
Mötet den 4 April 1884.....	197.
SVENONICUS, Fredr. Nya olivinstensförekomster i Norrland.....	201.
IGELSTRÖM, L. I. Manganostibit, Almatolit och Almasbrit, tre nya mineral från Mossgrufvan i Nordmarken.....	210.
SVEDMARK, E. Basalt från Patoot och Harön vid Wajgattet, Nordgrönland.....	212.
SJÖGREN, Hj. Kristallografiska studier VIII. Allaktit från Nordmarken Taf. 7.....	220.
Berigtigande af A. SJÖGREN.....	236.
Afliden ledamot: SIGURD REINHOLD PAYKULL.....	236.

Författarne äro ensamme ansvarige för sina uppsatsets innehåll.

STOCKHOLM, 1884.

KONGL. BOKTRYCKERIET.

P. A. NORSTEDT & SÖNER.

ZIRKEL, SANDBERGER, TSCHERMAK mer eller mindre bestämdt i denna riktning. Deremot har dr REUSCH nu nyligen i fråga om den norska Söndmøre-olivinstenen yttrat sig mycket reserveradt; jag får därför härmed rätta det ofrivilliga misstag jag i min förra uppsats begick, då jag anförde honom bland dem, som bestämdt motsäga åsigten om olivinstenens eruptivitet.

Kort sammanfattning.

1) Två nya anseliga olivinstensmassor ha träffats, belägna 1,5 till 2,5 nymil WSW och NW om Kvikkjokk.

2) På båda ställena är bergarten tydligt skiffrig och utan tvifvel af någorlunda samma uppkomst som de omgifvande kristalliniska skiffarne.

3) Den olivinstensförande zonen ligger här inom mellersta och öfre delen af »glimmerskiffergruppen», då man med förf. indelar fjellens lagrade bergarter i följande hufvudgrupper, uppifrån:

- a) amfibolitgruppen;
- b) fyllitgruppen;
- c) glimmerskiffergruppen;
- d) sandstens- och lerskiffergruppen med *hyolithes*-zonen;
- e) urberget.

4) Olivinstenen innehåller åtskilliga intressanta mineral, särskildt magnesitpat (första gången i Sverige) och en kisel-sinter liknande quartz.

IJELSTRÖM, L. J. *Manganostibiit, Aimatolit och Aima-fibrit, tre nya mineral från Mossgrufvan i Nordmarken.*

1. *Manganostibiit* förekommer såsom 2—3 mm. stora, korp-svarta korn insprängd i Mossgrufvans mangankalk. Strecket är chokoladbrunt, mörkare än Hausmannitens, glansen fettartad, brottet ojemt. Mineralet är stundom kristalliseradt och tillhör

antagligen orthorombiska systemet. Det förekommer då i prismatiskt utbildade kristaller af 5—6 mm:s längd.

Manganostibiitens kemiska sammansättning är:

Sb ₂ O ₃	= 24,09	Syre. 6,01	} 8,61
As ₂ O ₃	= 7,44	2,60	
MnO	= 55,77	4,79	} 8,42
FeO	= 5,00	1,11	
CaO	= 4,62	1,32	
MgO	= 3,00	1,20	
	<u>99,92</u>		

som ger formeln $Mn^2\overset{\cdot\cdot}{Sb}(\overset{\cdot\cdot}{As})$,

då de små kvantiteterna FeO, CaO och MgO frändragas.

Mineralet har erhållit sitt namn efter hufvudbeståndsdelarne *mangan* och *antimon* (stibium):²

2. *Aimatolit* och *Aimafibrit*, hvilkas namn äro härledda af ordet *αιματινεις*, blodröd, stå i afseende på sammansättning nära den af Hr A. SJÖGREN likaledes vid Mossgrufvan funna allaktiten (G. F:s Förhandl. B. VII, h. 2 sid 109), men skilja sig derifrån genom sin högre vattenhalt, sin starkare blodröda färg och olika kristallografiska utbildning.

Aimatoliten förekommer såsom 1—3 mm. stora kristaller liksom allaktiten i drushål i mangankalken. Aimafibriten, hvilken träffas i en blandning af magnetit och en förvittrad bergart (serpentin), bildar små kulor bestående af centralt radierande strålar. Båda mineralen hafva praktfullt blodröda eller hyacint-röda färger, äro genomskinande och trichroitiska, visande blått, rött och gult i olika rigtningar.

I afseende på de båda mineralens kristallografiska utbildning har herr E. BERTRAND lemnat följande *preliminära* meddelande: »Le mineral, dont il y a plusieurs échantillons (*aimatolit*), cristallise en rhomboëdre basé avec clivage suivant la base, seul l'axe optique négatif. Le mineral fibreux (*aimafibrit*) cristallise en prisme droit ou oblique, 2 axes écartés d'environ 60 à 68° — bissectrice positive.

Aimatolitens och aimafibritens kemiska sammansättning är:

	Aimatolit.		Syre.	Aimafibrit.		Syre.
As ₂ O ₅	=	25,70	8,93	29,94		10,41
MnO	=	34,55	14,73	46,98	10,73	12,99
FeO	=	13,05		4,65	1,03	
MgO	=	8,10		2,00	0,80	
CaO	=	2,52		1,50	0,43	
H ₂ O	=	16,08		14,29	14,93	
		100.		100.		

Aimatolitens formel är således $2 \text{Mn}^{\text{III}} \ddot{\text{A}}\text{s} + 8 \text{Mn}^{\text{II}}\text{H} + 6 \text{H}$

Aimafibritens » = $2 \text{Mn}^{\text{III}} \ddot{\text{A}}\text{s} + 7 \text{Mn}^{\text{II}}\text{H} + 6 \text{H}$.

Utförligare meddelanden om dessa mineral äro lemnade till Kongl. Vet. Akad. för intagande i dess förhandlingar.

SVEDMARK, E. *Basalt (dolerit) från Patoot och Harön vid Wajgattet, Nordgrönland.*

Vid Geologiska Föreningens möte den 1 Februari 1884 (G. F:s F. B. VII, sid 57) redogjorde Hr NATHORST för de växtförande lagren vid Patoot. Dessa till öfre kritan (senon) hörande lagren hade långt efter sin bildning varit utsatta för en storartad och vidsträckt jordbrand, genom hvilken »den ursprungligen bituminösa och bräckliga skiffern förvandlats till en röd eller hvit mycket hård bergart». Jordbranden har dock icke sträckt sig till något betydande djup, såsom Hr N. framhåller på ett annat ställe (Den svenska expeditionen till Grönland år 1883. Färden till Kap York af A. G. NATHORST. Ymer 1884, sid 34), utan endast inverkat på skifferlagrens yta, som dels blifvit förändrad på ofvan anförda sätt, dels äfven lokalt förvandlats till en blåsig och slaggig, lavaliknande bergart, medan skiffern på obetydligt djup bibehåller sin ursprungliga mörka färg och lösa konsistens. Deremot har branden utbredd sig öfver hela slutningen till en höjd af 1500 fot och vidare sträckt sig åt ömse håll både nordvest och sydost om